

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1541/2568

นางสาว ว.ผู้ร้อง นาย ข. กับพวกผู้ร้อง ร่วมนางสาว ว.ผู้คัดค้าน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป.พ.พ. มาตรา 1458, ป.วิ.พ. มาตรา 1,

พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 182, ป.วิ.พ.

มาตรา 141, พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 6,

ป.พ.พ. มาตรา 1457, ป.พ.พ. มาตรา 1495, ป.พ.พ. มาตรา 1497/1

ย่อ / หลักกฎหมาย

คดีนี้ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการจดทะเบียนสมรสระหว่างนาย จ. กับนาง ป. หรือนาง ค. เป็นโมฆะ โดยอ้างว่า นาง ค. นำบัตรประจำตัวประชาชนของนาง ป. ไปแสดงต่อหน้า นายทะเบียนอำเภอโพธารน จังหวัดหนองคาย พร้อมแสดงตนว่าเป็นนาง ป. ในการทำคำร้องขอจดทะเบียนสมรสกับนาย จ. ต่อนายทะเบียน นายทะเบียนหลงเชื่อนาง ค.คือนาง ป. จึงจึงทำการจดทะเบียนสมรสให้แก่ นาง ค. ในชื่อของนาง ป. ให้สมรสกับนาย จ. ดังนี้ เป็นการกล่าวอ้างว่ามีการจดทะเบียนสมรสไม่ถูกต้องตามกฎหมายโดยนาง ป. ไม่ได้ให้ความยินยอม โดยเปิดเผย ต่อหน้านายทะเบียน และให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ หากเป็นจริงตามคำร้องขอเป็น การฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 1458 เรื่องการให้ความยินยอมในการสมรส ย่อม ตกเป็นโมฆะตามมาตรา 1495 ซึ่งคำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะแสดงว่า การสมรสเป็นโมฆะ โดยคู่สมรส บิดามารดา หรือผู้สืบสันดานของคู่สมรสอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็น โมฆะได้ตามมาตรา 1496 ขณะที่ผู้ร้องและผู้ร้องร่วมทั้งสามยื่นคำร้องขอให้การสมรสเป็นโมฆะ คดีนี้ เมื่อการจดทะเบียนสมรสระหว่างนาย จ.กับนาง ป.ยังปรากฏความเป็นโมฆะอยู่โดยยังไม่มี คำพิพากษาให้เป็นโมฆะเช่นนี้ ย่อมกระทบกระเทือนสิทธิของผู้ร้องและผู้ร้องร่วมทั้งสามซึ่งเป็น ผู้สืบสันดานตามความเป็นจริงของนาย จ. กับนาง ป. ผู้ร้องและผู้ร้องร่วมทั้งสามย่อมมีอำนาจ ยื่นคำร้องขอให้การสมรสระหว่างนาย จ. กับนาง ป. เป็นโมฆะได้ การที่ผู้คัดค้านยื่นคำแก้อุทธรณ์ ซึ่งถือเป็นคำคู่ความ ย่อมตั้งประเด็นในคำแก้อุทธรณ์ขอให้ศาลชั้นอุทธรณ์หยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 1 (5), 237 และ 240 ประกอบพ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 182 แม้ผู้คัดค้านมีได้อุทธรณ์ เพราะ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกคำร้องขอ แต่ผู้คัดค้านยื่นคำแก้อุทธรณ์ว่า ผู้ร้องและผู้ร้องร่วมทั้งสามไม่ มีอำนาจยื่นคำร้องขอ คดีจึงยังมีประเด็นในชั้นอุทธรณ์ ไม่ยุติไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ที่ ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษกล่าวในคำพิพากษาว่าประเด็นนี้ยุติแล้วโดยไม่มีคู่ความอุทธรณ์ แม้จะ ไม่ถูกต้อง แต่ในคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษได้ให้เหตุผลแห่งคำวินิจฉัยในประเด็น ดังกล่าวแล้ว คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษจึงชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา 141 ประกอบพ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 6 การสมรสจะทำได้ก็ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากันและต้องแสดงการยินยอม นั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1458 จากบทบัญญัติของกฎหมาย การแสดงความยินยอมนั้นจะต้องกระทำ โดยชายและหญิงที่จะทำการสมรสกันโดยแสดงตนต่อหน้านายทะเบียน เมื่อข้อเท็จจริงที่คู่ความ รับฟังกันได้ว่า นาง ค. มารดาของผู้คัดค้านอ้างตนเองเป็นนาง ป. พร้อมทั้งใช้

บัตรประจำตัวประชาชนและข้อมูลของนาง ป. ไปแสดงตนต่อหน้านายทะเบียนร่วมกับ นาย จ. และได้ให้ความยินยอมด้วยตนเองต่อหน้านายทะเบียนในการจดทะเบียนสมรสกับ นาย จ. ทั้งที่นาง ป. ถึงแก่ความตายไปก่อนแล้วตั้งแต่ปี 2513 การกระทำของนาง ค. ที่ไปแสดงตนเป็นบุคคลอื่น คือ นาง ป. แล้วให้ความยินยอม ย่อมไม่มีผลเป็นความยินยอมของนาง ป. และขณะที่จดทะเบียนสมรส นาง ป. ได้ถึงแก่ความตายแล้ว ย่อมไม่มีสภาพบุคคลที่จะทำการจดทะเบียนสมรส หรือให้ความยินยอมตามกฎหมายได้ จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วย ป.พ.พ. มาตรา 1457 และมาตรา 1458 เช่นนี้ การจดทะเบียนสมรสระหว่าง นาง ป. กับนาย จ. จึงเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา 1495

คำพิพากษา

ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้การสมรสระหว่างนางเครื่องซึ่งใช้ชื่อนางประไพกับนายจันทรเป็นโมฆะ และเพิกถอนใบสำคัญการสมรสเลขทะเบียนที่ 91/21494 ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2533 ระหว่างพิจารณา ผู้ร้องร่วมทั้งสามยื่นคำร้องขอเข้าเป็นผู้ร้องร่วม เนื่องจากเป็นบุตรของนายจันทรกับนางประไพ ศาลชั้นต้นอนุญาต ผู้คัดค้านยื่นคำคัดค้านขอให้ยกคำร้องขอ ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วมีคำสั่งให้ยกคำร้องขอ ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ ผู้ร้องอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวพิพากษากลับว่า ให้การสมรสระหว่างนางเครื่อง ซึ่งใช้ชื่อนางประไพกับนายจันทร เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2533 เป็นโมฆะ และให้แจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อบันทึกความเป็นโมฆะไว้ในทะเบียนสมรสเมื่อคดีถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1497/1 ค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นอุทธรณ์ให้เป็นพับ ผู้คัดค้านฎีกา โดยได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา ศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัววินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงที่คู่ความมีได้โต้แย้งกันในระดับนี้รับฟังเป็นยุติว่า นางประไพกับนายจันทร อยู่กินฉันสามีภริยากันโดยมิได้จดทะเบียนสมรส มีบุตรด้วยกัน 4 คน คือ ผู้ร้อง และผู้ร้องร่วมทั้งสาม นางประไพถึงแก่ความตายเมื่อปี 2513 ด้วยสาเหตุอาหารเป็นพิษ (ทานเห็ดพิษ) ที่บ้านโนนคู่ นายจันทรกับนางประไพมีทรัพย์สินร่วมกัน คือที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) เลขที่ 377 นางเครื่องหรือประไพซึ่งเป็นมารดาของผู้คัดค้านและเป็นคนละครคนกับนางประไพมารดาของผู้ร้องและผู้ร้องร่วมทั้งสาม เดิมนางเครื่องหรือประไพเคยอยู่กินฉันสามีภริยากับนายบุญโฮม (ถึงแก่ความตายปี 2517) มีบุตรด้วยกัน 4 คน คือ ผู้คัดค้าน นางกิมหลี่ นางระริน และนายณรงค์ (เกิดวันที่ 5 ตุลาคม 2513) ต่อมานางเครื่องหรือประไพกับนายจันทร (ถึงแก่ความตายเมื่อปี 2535) ได้อยู่กินฉันสามีภริยาแล้วจดทะเบียนสมรสกัน มีบุตรด้วยกัน 1 คน คือ นายคงเดช เกิดวันที่ 21 กันยายน 2521 คดีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของผู้คัดค้านประการแรกว่า ที่ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษมิได้วินิจฉัยปัญหาเรื่องอำนาจยื่นคำร้องขอของผู้ร้องและผู้ร้องร่วมทั้งสาม ซึ่งเป็นประเด็นในคำแก้อุทธรณ์ของผู้คัดค้านชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เห็นว่า คดีนี้ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการจดทะเบียนสมรสระหว่างนายจันทรกับนางประไพหรือนางเครื่อง เป็นโมฆะ โดยอ้างว่า นางเครื่องนำบัตรประจำตัวประชาชนของนางประไพไปแสดงต่อหน้านายทะเบียนอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย พร้อมแสดงตนว่าเป็นนางประไพในการทำคำร้องขอจดทะเบียนสมรสกับนายจันทรต่อนายทะเบียน นายทะเบียนหลงเชื่อว่านางเครื่องคือนางประไพจริงจึงทำการจดทะเบียนสมรสให้แก่นางเครื่องในชื่อของนางประไพให้สมรสกับนายจันทร ดังนี้ เป็นการกล่าวอ้างว่ามีมารดาจดทะเบียนสมรสไม่ถูกต้องตามกฎหมายโดยนางประไพไม่ได้ให้ความยินยอม โดยเปิดเผยต่อหน้า

นายทะเบียน และให้นายทะเบียนบันทึกความยินยมนั้นไว้ หากเป็นจริงตามคำร้องขอเป็น การฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1458 เรื่องการให้ ความยินยอมในการสมรส ย่อมตกเป็นโมฆะตามมาตรา 1495 ซึ่งคำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะ แสดงว่า การสมรสเป็นโมฆะ โดยคู่สมรส บิดามารดา หรือผู้สืบสันดานของคู่สมรสอาจร้องขอให้ ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะได้ตามมาตรา 1496 ตามข้อเท็จจริงที่รับกันว่า ขณะที่ผู้ร้อง และผู้ร้องร่วมทั้งสามยื่นคำร้องขอให้การสมรสเป็นโมฆะคดีนี้ เมื่อการจดทะเบียนสมรสระหว่าง นายจันทร์กับนางประไพยังปรากฏความเป็นโมฆะอยู่โดยยังไม่มีคำพิพากษาให้เป็นโมฆะเช่นนี้ ย่อมกระทบกระเทือนสิทธิของผู้ร้องและผู้ร้องร่วมทั้งสามซึ่งเป็นผู้สืบสันดานตามความเป็นจริง ของนายจันทร์กับนางประไพ ผู้ร้องและผู้ร้องร่วมทั้งสามย่อมมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้การสมรส ระหว่างนายจันทร์กับนางประไพเป็นโมฆะได้ กรณีมิใช่เป็นเรื่องการสมรสซ้อนดังที่ผู้คัดค้านอ้างมา ในฎีกา ทั้งการที่ผู้คัดค้านยื่นคำแก้อุทธรณ์ซึ่งถือเป็นคำคู่ความ ย่อมตั้งประเด็นในคำแก้อุทธรณ์ ขอให้ศาลชั้นอุทธรณ์หยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (5), 237 และ 240 ประกอบพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 182 แม้ผู้คัดค้านมิได้อุทธรณ์ เพราะศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยก คำร้องขอ แต่ผู้คัดค้านยื่นคำแก้อุทธรณ์ว่า ผู้ร้องและผู้ร้องร่วมทั้งสามไม่มีอำนาจยื่นคำร้องขอ คดี จึงยังมีประเด็นในชั้นอุทธรณ์ ไม่ยุติไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ที่ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ กล่าวในคำพิพากษาว่าประเด็นนี้ยุติแล้วโดยไม่มีคู่ความอุทธรณ์ แม้จะไม่ถูกต้อง แต่ในคำพิพากษา ของศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษได้ให้เหตุผลแห่งคำวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวแล้ว คำพิพากษา ของศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษจึงชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 141 ประกอบพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยในผล ฎีกาของผู้คัดค้านข้อนี้ฟังไม่ขึ้น ปัญหาที่ต้อง วินิจฉัยตามฎีกาของผู้คัดค้านในประการต่อมาว่า การสมรสระหว่างนายจันทร์กับนางเครื่องหรือ ประไพในชื่อของนางประไพ เป็นโมฆะหรือไม่ เห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1458 บัญญัติว่า การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากันและต้องแสดง การยินยมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอม นั้นไว้ด้วย จากบทบัญญัติของกฎหมาย การแสดงความยินยมนั้นจะต้องกระทำโดยชายและหญิง ที่ จะทำการสมรสกันโดยแสดงตนต่อหน้านายทะเบียน เมื่อข้อเท็จจริงที่คู่ความรับกันฟังได้ว่า นาง เครื่องมารดาของผู้คัดค้านอ้างตนเองเป็นนางประไพ พร้อมทั้งใช้บัตรประจำตัวประชาชนและ ข้อมูลของนางประไพ ไปแสดงตนต่อหน้านายทะเบียนร่วมกับนายจันทร์ และได้ให้ความยินยอม ด้วยตนเองต่อหน้านายทะเบียนในการจดทะเบียนสมรสกับนายจันทร์ ทั้งที่นางประไพถึงแก่ ความตายไปก่อนแล้วตั้งแต่ปี 2513 การกระทำได้กล่าวของนางเครื่องที่ไปแสดงตนเป็นบุคคลอื่น คือนางประไพ แล้วให้ความยินยอม ย่อมไม่มีผลเป็นความยินยอมของนางประไพ และขณะที่ จดทะเบียนสมรสนางประไพได้ถึงแก่ความตายแล้วย่อมไม่มีสภาพบุคคลที่จะทำการ จดทะเบียนสมรส หรือให้ความยินยอมตามกฎหมายได้จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วย มาตรา 1457 และมาตรา 1458 เช่นนี้ การจดทะเบียนสมรสตามใบสำคัญการสมรสเลขทะเบียนที่ 91/21494 ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2533 ระหว่างนางประไพกับนายจันทร์จึงเป็นโมฆะตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1495 ที่ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษพิพากษาให้ การสมรสระหว่างนางเครื่องซึ่งใช้นามนางประไพกับนายจันทร์ เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2533

เป็นโมฆะ และให้แจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อบันทึกความเป็นโมฆะไว้ในทะเบียนสมรสเมื่อคดี
ถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1497/1 นั้น ชอบแล้ว ฎีกาของผู้คัดค้านข้อ
นี้ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน พิพากษายืน ค่าฤชาธรรมเนียมในศาลชั้นต้นและชั้นฎีกาให้เป็นพับ

องค์คณะ

นพพร โพธิ์รังสิยากร · อภิรดี โพธิ์พร้อม · สุวิทย์ พรพานิช

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: deka.supremecourt.or.th · <https://www.thaideka.online/deka/1541/2568>